

Rapport från inspektion den 14 september 2023 av Överförmyndarnämnden för Region Gotland

Sammanfattning

Länsstyrelsen i Stockholms län (Länsstyrelsen) riktar kritik mot Överförmyndarnämnden för Region Gotland (nämnden) på följande punkter:

- Bristfällig bevakning av arv
- Bristfällig handläggning av överklagat arvodesbeslut
- Bristfälliga beslut vid förelägganden om vite

Inledning

Länsstyrelsens inspektion har skett genom ett platsbesök på nämndens kansli den 14 september 2023. Inspektionen genomfördes genom att Länsstyrelsen inledningsvis granskade nämndens register över ställföreträdarskap. Vid tillsynsbesöket granskades därefter 28 akter. Se bilaga med information om vilka akter som har granskats.

Nämnden fick möjlighet att yttra sig över ett utkast av rapporten den 14 november 2023. Länsstyrelsen tog emot nämndens yttrande den 24 november 2023. Efterföljande sammanträde hölls den 8 december 2023. På sammanträdet deltog Susanne Lindström och Gunnel Lindby från nämnden. Från kansliet deltog Svante Boström, Åsa Lidström, Silvia Blom, Malin Wiginder, Jonas Barros Eriksson och Anna Malm. Från Länsstyrelsen deltog Malin Åberg och Lisa Wellenius.

Om Länsstyrelsen funnit anledning att kommentera nämndens handläggning tar vi upp det i rapporten.

Uppföljning av föregående rapport

I rapporten från föregående inspektion (dnr 35026-2022) riktade Länsstyrelsen kritik mot nämnden på en punkt. Det gällde ett ärende om överskridande av en god mans behörighet. Ärendet har inte följts upp särskilt vid denna inspektion.

Aktgranskning med kritik

Bristfällig bevakning av arv

Sammanfattning av granskningen

Akt 1595

I akt 1595 gällande ett godmanskap enligt 11 kap. 4 § föräldrabalken (FB) noterade Länsstyrelsen följande. I aktens dagbok finns ett e-postmeddelande från den 23 november 2020 (dnr. 90) registrerat som ”Post UT – E-post från ÖFN”. Av e-postmeddelandet framgår att nämnden har informerat gode mannen om att inte godkänna ett testamente utan att hen ska yrka på att huvudmannen ska få ut sin laglott. Av aktens dagbok framgår inga ytterligare uppgifter om vilket dödsbo som avses eller om huvudmannen fått ett arv. Vid genomgång av de fysiska handlingarna i akten uppmärksammade Länsstyrelsen att e-postmeddelandet (dnr. 90) skrivits ut och låg i akten fasthäftad med ett testamente samt en kallelse till en bouppteckningsförrättning. Av handlingarna framgår att det är huvudmannens mormor som avlidit. Då huvudmannens mamma är avliden sedan tidigare är huvudmannen delägare i dödsboet.

Vid Länsstyrelsens inspektion fanns inga ytterligare uppgifter om arvet än vad som framgick av e-postmeddelandet från november 2020. Vid inspektionstillfället beställde Länsstyrelsen bouppteckningen efter huvudmannens mormor. Av bouppteckningen, som förrättades den 2 december 2020, framgår i huvudsak följande. Huvudmannens mormor hade två döttrar varav den ena avlidit. Den avlidna dottern hade sex barn, varav huvudmannen är ett av barnen. Boets behållning uppgick till ca 46 000 kr. Av testamente framgår att huvudmannens mormor har testamenterat hela sin kvarlåtenskap till den efterlevande dottern. Det framgår även att den efterlevande dottern erhållit en bostadsrätt, aktier och likvida medel som gåva. Det framgår dock inte till vilket värde. Vidare framgår att gåvan inte ska avräknas såsom förskott på arv. Huvudmannen godkände testamentet med förbehåll om laglott den 26 november 2020. Av akten framgår inte att nämnden följt upp arvet på något sätt.

Akt 427

I akt 427 gällande ett förmynderskap noterade Länsstyrelsen följande. Nämnden tog emot en ansökan om arvsavstående från barnets förmyndare den 4 juli 2011. Av akten framgår att det är en norsk medborgare och avlägsen släkting till barnet som avlidit.

Av en tjänsteanteckning från den 27 juli 2011 framgår att förmyndaren uppgett att barnet enligt norsk arvsrätt är arvtagare. Förmyndaren uppgav även att hon fått handlingar av en släkting i Norge med uppmaning om att avstå arvet. Det är den avlidnes sambo som önskat att barnen avstår sin del av arvet till förmån för henne för att hon ska kunna bo kvar i huset. Av akten framgår inte någon övrig uppgift om storleken på dödsboets tillgångar. I beslut från den 27 juli 2011 beslutade nämnden att avslå förmyndarnas ansökan om arvsavstående.

Kort efter nämndens beslut om avslag inkom handlingar från en norsk tingrett. Av tingsrettens skrivelse framgår att den avlidnes arvingar är en sambo och fyra barn. Arvingarna har ansökt om avstående av arv, vilket inte tingretten kunnat godkänna. Av skrivelsen framgår att arvingarna har valt att skifta dödsboet privat. Tingretten har utfärdat ett skifteattest av vilket det framgår att sambon och fyra norska barn är arvingar. Vidare framgår att det finns ett testamente, vilket inte finns bifogat.

Från år 2011 fram till den 22 juni 2022 har nämnden inte vidtagit någon åtgärd i akten. Av en tjänsteanteckning daterad den 22 juni 2022 framgår att en handläggare har kontaktat förmyndaren gällande barnets eventuella arv. Förmyndaren uppgav att hen uppfattat att det inte var aktuellt med något arv för barnet efter att hon mottog handlingar från den norska tingretten. Efter denna tjänsteanteckning finns det inget dokumenterat i akten gällande arvet.

Länsstyrelsens bedömning

En god man eller förmyndare som bevakar en huvudmans eller underårigs rätt i ett dödsbo ska se till att bodelning och skifte med anledning av dödsfall förrättas så snart som möjligt, om det inte ingås ett avtal om sammanlevnad i oskiftat dödsbo. Skiftas inte ett dödsbo inom sex månader från det att bouppteckningen förrättades och har avtal om sammanlevnad i oskiftat dödsbo inte heller ingåtts, ska förmyndaren eller gode mannen inom denna tid lämna en redogörelse till överförmyndaren om anledningen till att dödsboet inte har skiftats. En sådan redogörelse ska därefter och till dess att dödsboet har skiftats eller ett avtal om sammanlevnad i oskiftat bo ingåtts lämnas var sjätte månad, om inte överförmyndaren bestämmer någon annan tid. Se 15 kap. 2-3 §§ föräldrabalken (FB). En förmyndare eller god man får heller inte för den enskildes räkning avstå från arv eller testamente. Se 15 kap. 6 § FB.

Gode mäns och förmyndares verksamhet står enligt 12 kap. 9 § FB under överförmyndarens tillsyn. Länsstyrelsen anser därför att nämnden måste bedriva något slags tillsyn i samtliga ärenden, vilket även ställer krav på en fungerande bevakning.

I akt 1595 har nämnden inte följt upp arvet de fick kännedom om år 2020. I akt 427 har nämnden inte vidtagit någon åtgärd mellan åren 2011 och 2022. Länsstyrelsen anser att nämnden förtjänar kritik för sin handläggning av ärendena. Vi uppmanar nämnden att vidta nödvändiga åtgärder och se över sina rutiner för bevakning av denna ärendetyp.

Kommentar från nämnden

I sitt remissvar har nämnden framfört följande gällande akt 427. Vidare utredning efter inspektionstillfället har visat att barnet inte var delägare i dödsboet.

Bristfällig handläggning av överklagat arvodesbeslut

Sammanfattning av granskningen

I akt 1033 gällande ett godmanskap enligt 11 kap. 4 § FB noterade Länsstyrelsen följande. Nämnden beslutade om arvode till gode mannen för år 2022 den 23 februari 2023. Enligt beslutet ska huvudmannen betala hela arvodet. Gode mannen överklagade arvodesbeslutet då hen ansåg att kommunen skulle betala arvodet eftersom huvudmannen saknade pengar. Gode mannen framförde att hen önskade dra tillbaka sitt överklagande om arvodesbeslutet ändrades. Nämnden fattade därefter ett nytt arvodesbeslut den 24 mars 2023 enligt vilket kommunen ska betala arvodet. Av beslutet framgår följande.

”Ersätter tidigare arvodesbeslut. Omprövningsbeslut på grund av att huvudmannen saknar ekonomi att betala arvodet. Överförmyndarnämnden anser att huvudmannens betalningsförmåga är så pass reducerad att Region Gotland i år står för arvodet. Planering bör göras för att huvudmannen kommande år ska stå för hela eller del av arvodet.”

Av beslutet framgår inga lagrum. Nämnden har inte överlämnat överklagandet eller det nya arvodesbeslutet till tingsrätten.

Länsstyrelsens bedömning

En myndighet får ändra ett beslut som den har meddelat som första instans om den anser att beslutet är felaktigt på grund av att det tillkommit nya omständigheter eller av någon annan anledning. Ett beslut som till sin karaktär är gynnande för någon enskild part får dock bara ändras till den enskildes nackdel om det framgår av beslutet eller de föreskrifter som det har grundats på att beslutet under vissa förutsättningar får återkallas, att tvingande säkerhetsskäl kräver att beslutet ändras omedelbart, eller att felaktigheten beror på att parten har lämnat oriktiga eller vilseledande uppgifter. Se 37 § förvaltningslagen (2017:900) (FL).

Enligt 38 § FL ska en myndighet som finner att ett beslut, som den har meddelat som första instans, är uppenbart felaktigt på grund av nya omständigheter eller av någon annan anledning ändra beslutet om det kan ske snabbt och enkelt och utan att det blir till nackdel för någon enskild part.

Ett beslut som kan antas påverka någons situation på ett inte obetydligt sätt ska, förutom i vissa undantagssituationer, innehålla en klargörande motivering, om det inte är uppenbart obehövligt. En sådan motivering ska innehålla uppgifter om vilka föreskrifter som har tillämpats och vilka omständigheter som har varit avgörande för myndighetens ställningstagande. Se 32 § FL.

I förarbetet till bestämmelsen (se prop. 2016/17:180 sida 186 ff.) framgår att motiveringsskyldigheten i praktiken gäller för alla beslut som är överklagbara och att undantagsregeln ska tolkas snävt. För att det kunna göras undantag krävs att det för myndigheten, vid en objektiv bedömning, ska i princip framstå som självklart att någon motivering inte är behövlig.

Enligt 43, 45 och 46 §§ FL ska ett överklagande lämnas till den beslutande myndigheten, som ska pröva om överklagandet lämnats i rätt tid. Om överklagandet inte avvisas på grund av att det inkommit för sent ska beslutsmyndigheten skyndsamt överlämna överklagandet och övriga handlingar i ärendet till överinstansen. Om en myndighet ändrar ett beslut som har överklagats, ska den överlämna även det nya beslutet till överinstansen. Överklagandet ska anses omfatta det nya beslutet.

Prövningen enligt 45 § FL gäller bara frågan om överklagandet skett i rätt tid. För att ett överklagande ska tas upp till prövning måste också en del andra förutsättningar vara uppfyllda. Beslutet ska t.ex. vara överklagbart, klaganden ska ha klagorätt osv. Dessa förutsättningar prövas av den högre instansen, inte av beslutsmyndigheten. Även en återkallelse av ett överklagande ska överlämnas till tingsrätten. Det ankommer på tingsrätten, inte överförmyndaren, att ta ställning till återkallelsen och i förekommande fall avskryva ärendet.

Enligt JO ligger det i sakens natur att överlämnandet av överklagandet måste ske utan dröjsmål och JO har vid flera tillfällen uttalat att tiden som regel inte bör överstiga en vecka (se bl.a. JO 1995/96 s. 314).

Länsstyrelsen uppmanar nämnden att alltid motivera sina arvodesbeslut med hänvisning till lagrum. Om nämnden omprövar ett beslut ska det även framgå enligt vilket lagrum ändringen har skett. Denna motivering ska framgå på beslutet. Se 32 § FL och läs mer under avsnittet *Motivering av arvodesbeslut och uttagstillstånd*.

Nämnden borde ha överlämnat gode mannens överklagande och det nya arvodesbeslutet till tingsrätten efter genomförd rättidsprövning. Länsstyrelsen anser att nämnden förtjänar kritik för handläggningen av ärendet och uppmanar nämnden att vidta nödvändiga åtgärder.

Bristfälliga beslut vid förelägganden om vite

Sammanfattning av granskningen

Inför inspektionen begärde Länsstyrelsen in kopior av de tre senaste nämndprotokollen. I de ärenden som rör vitesförelägganden, bland annat akt 681 och 3115, har vi noterat att det av föreläggandena inte framgår något bestämt vitesbelopp. Nämnden har beslutat att vitesförelägga ställföreträdarna att lämna in årsräkning för år 2022. Av nämndbesluten framgår att:

”Överförmyndarnämnden beslutar att vid vite förelägga [ställföreträdaren] att inom två veckor inkomma med årsräkning för 2022 gällande sitt uppdrag som [ställföreträdare] för [huvudmannen].”

Av motiveringen till besluten framgår alltså inte till vilket belopp vitet uppgår. I de påminnelser nämnden skickat till ställföreträdarna om att inkomma med begärd redovisning framgår dock att ”Vitet är för närvarande 4 000 kr.”

I de akter Länsstyrelsen granskat har ställföreträdarna sedan lämnat in begärd redovisning. Länsstyrelsen har inte granskat någon akt där nämnden ansökt om att tingsrätten ska utdöma vite i enlighet med föreläggandet.

Länsstyrelsens bedömning

När vite föreläggs ska det fastställas till ett belopp som med hänsyn till vad som är känt om personens ekonomiska förhållanden och till omständigheterna i övrigt kan antas att förmå personen att följa vitesföreläggandet. Vitet ska fastställas till ett bestämt belopp. Se 3 § lag om viten (1985:206).

Vitesföreläggandet får inte innebära att ett vite kan komma att utdömas utan att det har bestämts till ett bestämt penningbelopp. Det skulle på det sättet innebära ett slags straffmätning i efterhand – vilket inte får förekomma. Se Lavin, Viteslagstiftningen – en kommentar, kommentaren till 3 §, version 3 C, JUNO.

Inget av de vitesförelägganden Länsstyrelsen har granskat har innehållit uppgifter om ett bestämt vitesbelopp. För detta anser Länsstyrelsen att nämnden förtjänar kritik. Vi uppmanar samtidigt nämnden att ändra sina beslutsmallar för vitesförelägganden.

Aktgranskning utan kritik

Kontroll av överförmyndarspärrear

Sammanfattning av granskningen

Länsstyrelsen kommer vid tillsynen år 2023 och 2024 ha ett särskilt fokus att granska överförmyndarnas kontroll av s.k. överförmyndarspärrear vid granskningen av redovisningshandlingar.

Efter aktgranskningen kan Länsstyrelsen konstatera att nämnden generellt sätt inte dokumenterar på redovisningshandlingarna vilka konton som är spärrade eller inte. Av granskade årsräkningar för år 2022 i akt 893, 2991, 1033 och 738 framgår det inte vilka konton som är spärrade. Vilka konton som är spärrade framgår istället av bifogade årsbesked eller kontoutdrag.

I akt 1995 gällande ett förvalterskap noterade Länsstyrelsen följande. Av årsräkningen för år 2022 framgår att det vid periodens slut fanns ca 145 000 kr på ett ospärrat konto som förvaltaren använder som ett s.k. transaktionskonto. Av årsräkningen för 2021 fanns det ca 115 000 kr på samma konto. Nämnden har inte noterat att förvaltaren hanterar en stor summa pengar på ett ospärrat konto.

I akt 681 gällande ett godmanskap enligt 11 kap. 4 § FB noterade Länsstyrelsen följande. Årsräkning för år 2022 inkom till nämnden den 28 april 2023 och granskades utan anmärkning den 30 maj 2023. Under tillgångar vid periodens slut framgår endast en summa om ca 153 000 kr som nämnden har korrigerat till ca 240 000 kr. Det framgår ingenting om tillgångsslag, kontonummer etc. Av ett årsbesked från banken som finns i akten framgår att huvudmannen har flera konton. I övrigt framgår det inte av årsräkningen vilka konton som är spärrade eller inte, men det framgår av kontoutdrag.

Länsstyrelsens bedömning

Ett uppdrag att förvalta en huvudmans egendom innebär att ställföreträdaren får befogenhet att hantera huvudmannens ekonomi. Det betyder dock inte att denne fritt kan förfoga över huvudmannens samtliga konton i en bank.

För förordnande ställföreträdare är utgångspunkten att konton som tillhör huvudmannen är spärrade för ställföreträdaren, så kallad överförmyndarspärrear. Det innebär att det krävs att överförmyndaren ger sitt samtycke till att ställföreträdaren gör ett uttag. På ett ospärrat konto ska enbart finnas de pengar som behövs för huvudmannens uppehälle eller vården av hans egendom, exempelvis för att betala löpande

räkningar. Övriga tillgångar ska vara spärrade för ställföreträdaren (se 14 kap. 8 § FB).

I Länsstyrelsernas nationella riktlinjer avseende förordnande ställföreträdarens redovisning rekommenderas följande:

- Vid granskningen av förteckningen bör överförmyndaren kontrollera att det framgår av underlaget från banken att alla konton utom ett har överförmyndarspär. Om detta även ska kontrolleras vid granskningen av varje årsräkning och sluträkning, får bedömas i varje enskilt fall. När nya konton har öppnats bör dock alltid en kontroll göras.
- Vid granskningen av redovisningen bör överförmyndaren kontrollera att det inte är för mycket pengar på det kontot som inte är spärrat. Utgångspunkten är att det ska vara så mycket som behövs för huvudmannens uppehälle (exempelvis för att betala löpande räkningar) och för att vårda egendomen (exempelvis för att kunna betala bankavgifter). Bedömningen av hur mycket detta är bör bedömas i varje enskilt fall, med utgångspunkt i vilken sorts ekonomi huvudmannen har och storleken på de löpande utgifterna.

Länsstyrelsens rekommendation är att överförmyndaren genom en notering på förteckningen, årsräkningen, eller sluträkningen, alltid dokumenterar vilka konton som har överförmyndarspär och vilka konton som inte har det.

Vad gäller tillgångar som inte är specificerade i redovisningen vill Länsstyrelsen framföra följande. I årsräkningen ska anges den enskildes tillgångar och skulder vid början och slutet av den tid som räkningen avser (se 14 kap. 15 § FB). Länsstyrelsen anser att tillgångarna ska specificeras mer än genom en summa, exempelvis genom att bank och kontonummer anges i årsräkningen. Om bilagor är en del av årsräkningen ska det tydligt framgå att underskriften på heder och samvete även omfattar dessa delar och att bilagorna alltid ska hanteras som en del av årsräkningen.

Motivering av arvodesbeslut och uttagstillstånd

Sammanfattning av granskningen

Vid granskningen noterade Länsstyrelsen följande gällande motivering av arvodesbeslut. I de akter som vi granskade, bland annat akt 3248, 1995, 893 och 681, saknade arvodesbeslut både motivering och hänvisning till lagrum. Även i de uttagstillstånd som Länsstyrelsen granskade saknades motivering och lagrum.

Länsstyrelsens bedömning

Ett beslut som kan antas påverka någons situation på ett inte obetydligt sätt, förutom i vissa undantagssituationer, ska innehålla en klagande motivering, om det inte är uppenbart obehövt. En sådan motivering ska innehålla uppgifter om vilka föreskrifter som har tillämpats och vilka omständigheter som har varit avgörande för myndighetens ställningstagande (se 32 § FL). I förarbetet till bestämmelsen framgår att motiveringsskyldigheten i praktiken gäller för alla beslut som är överklagbara och att undantagsregeln ska tolkas snävt. För att det kunna göras undantag krävs att det för myndigheten, vid en objektiv bedömning, ska i princip framstå som självklart att någon motivering inte är behövt (se prop. 2016/17:180 s. 186 ff.).

Länsstyrelsen uppmanar nämnden att i fortsättningen motivera även beslut om arvoden och uttagsmedgivanden. Hur omfattande en motivering behöver vara får bedömas utifrån vilken typ av beslut som det rör sig om. I enklare beslut bör motiveringen enligt Länsstyrelsens mening kunna vara relativt kortfattad.

Omfattning av god mans förordnande

Sammanfattning av granskningen

I akt 738 gällande ett godmanskap 11 kap. 4 § FB noterade Länsstyrelsen följande. Nämnden förordnade den 7 april 2022 en tillfällig god man enligt 11 kap. 2 § FB för att bevaka huvudmannens rätt i dödsboet efter X. Av beslutet framgår uttryckligen att förordnandet endast omfattar dödsboet efter X.

Efter att dödsboet efter X hade skiftats blev huvudmannen delägare i ett nytt dödsbo efter Y. Av handlingar i akten framgår att den god man som haft i uppdrag att företräda huvudmannen i dödsboet efter X, även företräder huvudmannen i dödsboet efter Y. Det framgår att nämnden haft vetskap om att gode mannen även företrätt huvudmannen i det nya dödsboet. Nämnden har trots detta inte fattat något beslut om ett nytt förordnande för den tillfälliga gode mannen.

Länsstyrelsens bedömning

Det är överförmyndarens uppgift att besluta om anordnande av godmanskap och samtidigt förordna en god man för att utföra uppdraget enligt 11 kap. 2 § FB. Genom förordnandet anges ramen för gode mannens behörighet. Gode mannens uppdrag var att i det aktuella ärendet företräda huvudmannen i dödsboet efter X. För att gode mannen skulle kunna företräda huvudmannen i dödsboet efter Y hade det krävt ett nytt beslut från nämnden. Länsstyrelsen uppmanar nämnden vidta nödvändiga åtgärder i ärendet.

Bedömning av god mans lämplighet

Sammanfattning av granskningen

I akt 3914 gällande ett förmynderskap noterade Länsstyrelsen följande. Barnets pappa har avlidit och barnet är tillsammans med mamman delägare i dödsboet. Barnets mamma lämnade in en ansökan om behov av tillfällig god man för barnet den 20 juni 2023. Barnets mamma och pappa var sambos och ägde en bostadsrätt tillsammans. I ansökan föreslogs barnets morfar som god man.

Av en tjänsteanteckning daterad den 30 juni 2023 framgår att nämnden har kontaktat föreslagen god man med information om vad uppdraget innebär. Föreslagen god man har då informerat nämnden om att barnets föräldrar var sambos och ägde en bostadsrätt tillsammans. Barnets pappa hade skulder och den tillgång som finns består av bostadsrätten. Av tjänsteanteckningen framgår att det är oklart om mamman ska köpa ut barnet eller om hen fortsatt ska äga bostadsrätten tillsammans med mamman. Det kan också bli aktuellt att sälja bostadsrätten eftersom banken kan tänkas neka att barnet övertar pappans lån. Nämnden informerade föreslagen god man om att han måste inhämta samtycke till bodelning, eventuell försäljning av bostadsrätten eller övertagande av lån. Det framgår slutligen av tjänsteanteckningen att nämnden bedömt föreslagen god man som lämplig trots att han är barnets morfar. Han har ingen del i dödsboet och han har ingen annan önskan än att det ska bli så bra som möjligt för barnet.

Nämnden förordnade barnets morfar till god man enligt 11 kap. 2 § 1 st. FB den 30 juni 2023.

Länsstyrelsens bedömning

Den person som utses till god man ska enligt 11 kap. 12 § FB vara rättrådig, erfaren och i övrigt lämplig. Av förarbetena framgår att ställföreträdaren, utöver att vara allmänt lämplig, även ska bedömas lämplig för det aktuella uppdraget (se prop. 2013/14:225 s. 44). Nämnden har förordnat barnets morfar till god man med uppdrag att företräda barnet i dödsboet efter barnets pappa – i vilket även gode mannens dotter är dödsbodelägare.

Av akten framgår att nämnden bedömt barnets morfar som lämplig för uppdraget mot bakgrund av att han själv inte har del i dödsboet. I övrigt framgår inte om nämnden har fört något ytterligare resonemang kring barnets morfars lämplighet att företräda sitt barnbarn framför sin dotter. Länsstyrelsen har tidigare framhållit och vi vill åter framhålla att nämndens lämplighetsbedömning måste handla om mer än att bedöma om en föreslagen god man är allmänt lämplig. En tillfällig god man måste opartiskt kunna bevaka barnets rätt och agera därefter.

Länsstyrelsen vill understryka vikten av att nämnden gör erforderliga lämplighetsbedömningar i varje enskilt fall.

Dokumentation och granskning av förteckning i förmynderskap

Sammanfattning av granskningen

I akt 3065 gällande ett förmynderskap noterade Länsstyrelsen följande. Ärendet startade när förmyndarna lämnade in en förteckning över barnets tillgångar den 24 februari 2021. I förteckningen har förmyndarna fyllt i uppgifter om namn, kontaktuppgifter och vissa av tillgångarna med blyerts. Namnunderskrifterna är gjorda med bläck. Av förteckningen framgår att barnet äger aktier till ett värde av ca 480 000 kr. Förmyndarna har därefter lämnat in årsräkningar i ärendet. Det framgår inte av akten hur barnet erhållit aktierna.

Länsstyrelsens bedömning

En myndighet som får uppgifter på något annat sätt än genom en handling ska snarast dokumentera dem, om de kan ha betydelse för ett beslut i ärendet. Det ska framgå av dokumentationen när den har gjorts och av vem (se 27 § FL). God dokumentation bör omfatta även sådant som anger och förklarar myndighetens ställningstagande (se prop. 2016/17:180 s. 176). Även muntliga uppgifter som kommit in till överförmyndaren vid besök eller telefonsamtal ska därför dokumenteras.

Dokumentation är avsedd att utgöra underlag för beslut som angår den enskilde. Det finns också en allmän skyldighet att i behövlig utsträckning dokumentera handläggningens gång. Denna skyldighet är inte reglerad i lag utan anses följa av allmänna förvaltningsrättsliga principer. Även uppgifter som inte direkt tillför ett ärende sakuppgifter, som har betydelse för själva utgången i ett ärende, måste därför i stor utsträckning dokumenteras.

Den första handlingen i akten är en inkommen förteckning. Det framgår inte hur barnet har fått sina tillgångar. Länsstyrelsen uppmanar nämnden att dokumentera all information av relevans för ärendet i akten. Om nämnden har kännedom om hur ärendet initierades är det viktigt att det dokumenteras i akten.

Vad gäller förteckningen vill Länsstyrelsen även framföra följande.

Den förteckning föräldrar lämnar in ska avges på heder och samvete (se 13 kap. 3 § 3 st. FB). Årsräkningar, sluträkningar och förteckningar måste i sin helhet vara ifyllda med beständig skrift. Det är viktigt att inte innehållet i de lämnade uppgifterna ska gå att förvanska (se JO dnr 3244-2022).

Länsstyrelsen anser att det inte är lämpligt att granska uppgifter som lämnats i blyerts eftersom det inte är beständigt. Vi uppmanar nämnden att se över sina rutiner i detta hänseende.

Namnförtydliganden vid granskning av redovisningshandlingar

Sammanfattning av granskningen

Vid granskningen av redovisningshandlingar har Länsstyrelsen genomgående noterat följande. Granskares underskrifter efter genomförd granskning av redovisningshandlingar saknar i allmänhet namnförtydligande. Det är därför inte möjligt att se vem som har granskat redovisningshandlingarna.

Länsstyrelsens bedömning

Enligt 16 kap. 4 § FB ska överförmyndaren göra anteckning om verkställd granskning på förteckningar, årsräkningar, sluträkningar. Av de anteckningar som överförmyndaren ska göra bör framgå när granskningen har ägt rum och om granskningen föranlett någon anmärkning eller inte (se prop. 1993/94:251 s.281). Överförmyndaren kan delegera granskningen till en tjänsteman enligt 19 kap. 14 § FB. Det finns inte något krav på skriftligt undertecknande i föräldrabalken. Det är enligt Länsstyrelsens mening lämpligt att det framgår vem som har gjort bedömningen att granska redovisningen med eller utan anmärkning. Vi anser att detta ställningstagande även bör innehålla ett namnförtydligande eller motsvarande.

Övrigt

Allmänt om verksamheten

Inför inspektionen har nämnden uppgett att läget på kansliet är positivt. De har en hanterlig ärendemängd och de fyra handläggare som arbetar på kansliet är samtliga erfarna. Kansliet har genomgått några förändringar i bemanning. En ny enhetschef har tillträtt och kansliet ska också få en ny jurist.

Utbildning av nämnden

Länsstyrelsen har också inför inspektion inhämtat uppgifter angående utbildningen för nämndledamöter och ersättare. Alla förtroendevalda erbjuds deltagande på Sveriges Kommuner och Regioners grundkurs för överförmyndare. Utöver det håller kansliet utbildningar i samband med att en ny nämnd tillträder. För nuvarande mandatperiod har kansliet gått igenom bland annat grundläggande begrepp, delegationsordning, arvodesriktlinjer och centrala handlägningsrutiner. Dessa utbildningar har hållits i samband med de ordinarie nämndsammanträdena.

Nämndledamöterna och ersättarna är också informerade om när kansliet håller utbildningar för ställföreträdare och de ges också möjlighet att delta vid dessa tillfällen.

Granskning av årsräkningar

Inför Länsstyrelsens inspektion lämnade nämnden följande uppgifter om handläggningstider gällande granskning av årsräkningar. Av årsräkningarna för år 2022 hade nämnden granskat klart 96 % den 29 augusti 2023. Länsstyrelsen kan konstatera att nämnden kortat sina handläggningstider för granskning, vilket vi ser positivt på.

Rapporten har upprättats av Malin Åberg och Lisa Wellenius

Bilaga:

Granskade akter

Kopia till:

Överförmyndarnämnden

Regionfullmäktige

Regionstyrelsen

Regionrevisorerna

JO

Granskade akter

Godmanskap enligt 11 kap. 4 § FB

Akt 681, 3248, 738, 893, 1033, 1595, 2880, 3010, 2737, 3877, 3794

Förvaltarskap

Akt 3818, 3115, 1995

Godmanskap och förvaltarskap

Akt 3255

Förmynderskap

Akt 427, 1481, 3782, 3914, 2991, 3065, 1515, 3104, 2892

Under uppbyggnad

Akt 3800, 3812, 3815, 3817